

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת האזינו תשפ"ד | גליון מס' 413

ידון ה' על כל מעשה קל.

(זרע שמשון פרשת האזינו, מאמר ב)

יזבחו לשדים לא אלוה. (דברים לז ז)

לא אלוה - כתרגומו, דלית בהון צרוך. אילו היה בהם צרוך, לא היתה קנאה כפולה, כמו עכשיו. (כ"ט ז)

למדנו במדרש רבה (בראשית מג ז) על טענת משה בעת חטא העגל, 'למה ה' יחרה אפך בעמך' (שמות לב יא): 'אמר משה, ריבון העולמים, עשו לך סיוע ואתה כועס עליהם? העגל הזה שעשו יהיה מסייעך. אתה תזריח החמה והוא הלבנה. אתה הכוכבים והוא המזלות. אתה מוריד הטל והוא משיב רוחות. אמר הקדוש ברוך הוא, אף אתה טועה בעגל? הרי אין בו ממש. אמר לו, אם כן, למה יחרה אפך בעמך?'

הנה דברי המדרש, סותרים לכאורה, את דברי רש"י כאן. כי מדבריו עולה, שדווקא בגלל שאין באילילים שום תועלת, לכן קנאתו של ה' כפולה. זאת, להיפך מטענתו של משה רבינו, 'למה ה' יחרה אפך בעמך'. וכן הקשו המפרשים. ובאמת, כדברי רש"י מבואר להדיא בגמרא, (עבודה זרה נה. עיי"ש).

אולם, כאשר ניטיב להתבונן, נראה שאין כאן כל קושיה. כי כבר למדנו במדרש (שם, עיי"ש ב"פה תואר), שבחטא העגל לא כפרו בני ישראל בתורה, ואף לא הודו בעבודה זרה. הם רק ביקשו לעשות עגל, שיהיה להם למנהיג, במקומו של משה רבינו. זאת, בשונה מן הערב רב, שהתכוונו לעשותו עבודה זרה.

כלפי זה טען משה רבינו, אחר ואין בעגל הזה שום ממש, ואין בו שום כח של מנהיגות, 'למה

א-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא. (דברים

לז ז)

כשם שנפרעים מן הרשעים בעולם הבא, אפילו על עבירה קלה, כך נפרעים מן הצדיקים בעולם הזה, אפילו על עבירה קלה שעושים. (תענית יא.)

הקשה המהרש"א, מדוע תלתה הגמרא, את מה שנראה לעין, במה שלא נגלה לעינינו. הלא, מה שהצדיקים נענשים בעולם הזה, אף על עבירה קטנה שעושים, זהו דבר שכולם רואים אותו. ואילו, פורענותם של הרשעים לעולם הבא, עדיין נסתרת ונעלמת מאתנו.

ונראה לתרץ, כי הנה כבר תמה ירמיהו הנביא (ירמיה יב א), 'מדוע דרך רשעים צלחה'. וכן אומר אסף בתהלים (עג ג) 'קנאתי בהוללים שלום רשעים אראה'. הרי לנו, שהסברא נותנת, שייענשו הרשעים גם בעולם הזה.

ומהי תשובתם. כתובה היא בתורה (דברים ז י), 'זמשלם לשונאיו אל פניו להאבידו'. היינו, שה' משלם לרשעים, את שכר מצוותיהם בעולם הזה, כדי שיוכל להאבידם לגמרי, בעולם הבא. אמור מעתה, אם עד כדי כך שומר ה', שלא יהיה לרשעים שום שכר בעולם הבא, וודאי ששם בעולם הנצח, הוא לא יוותר להם על שום עבירה קלה. שהלא הם נקראים 'שונאיו'.

וזהי איפה כוונת הגמרא. כשם שמוכרח, כי יפרע ה' מן הרשעים לעולם הבא, אף על כל עבירה קלה, כך גם כלפי הצדיקים, כאן בעולם הזה. וגם אם אומנם, היה מקום לחשוב, כי היות והצדיקים נקראים אוהבי ה', הוא לא ידקדק עמם כל כך, גם על עבירותיהם הקלות. בא הפסוק 'א-ל אמונה ואין עוול' ומלמדנו, שאף את הצדיקים,

ה' יחרה אפך בעמך'. ואכן, הועילה לו טענה זו. אולם כאשר מדובר, בחטא של עבודה זרה, אזי ככל שהאליל אין בו מאומה, העוון גדול יותר. וכעין שאמר הכתוב (ירמיה ב יג), 'אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים'.

(זרע שמשון פרשת האזינו, מאמר ג)

שבת תשובה

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוונך. קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עוון קח טוב. (הושע יד ג)

מקשים המפרשים, למה פתח הנביא בלשון יחיד, 'שובה ישראל', וסיים בלשון רבים, 'קחו עמכם דברים'. עוד צריך ביאור, מה שייך לשון לקיחה בדברים. וכן, מה הם אלו הדברים, אשר נדרש לקחתם. עוד צריך הסבר, פשר שינוי לשון נוסף. בתחילה אמר, שובה ישראל עד ה' אלקיך. ובפסוק הבא, שובו אל ה'.

אך יבוארו הדברים, בהקדם מה שלמדנונו חז"ל (יומא פו:), כי בתשובה מיראה, הנפכים הזדונות לשגגות. אך בתשובה מאהבה, הנפכים הזדונות להיות זכויות. והנה יחיד ששב לבדו, אות וסימן הוא, כי תשובתו אינה אלא מחמת היראה. שכן, אם היתה באה מתוך אהבה לה', היה מעורר עוד יהודים, לחזור בתשובה.

לפי זה, יתיישב הכל על נכון. בתחילה דיבר הנביא, על יחיד ששב לבדו. עליו נאמר, שובה ישראל עד ה' אלקיך, עד ולא עד בכלל, (ראה ברכות כו:). כי בתשובה כזו, אינו זוכה להתקרב עד ה'. זהו גם המשך הפסוק, 'כי כשלת בעוונך'. היינו, שהעוונות בזדון, הפוכות על ידי התשובה, להיחשב רק כמכשול בשגגה.

לאחר מכן מוסיף הנביא, 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". כלומר, והיה אם תשובו מאהבה, לקחת עמכם בדברים, דברי מוסר ותוכחה, גם אנשים אחרים, או אז, תשובו אל ה', תתקרבו ותדבקו בו יתברך. ובנוסף, 'אמרו אליו כל תשא עוון קחו טוב'. ה' ישא את העוונות, לקחתם איליו, להפוך אותם לטובה ולזכות.

(זרע שמשון פרשת האזינו, מאמר ד)

גדולה תשובה, שאפילו יחיד שעשה תשובה, מוחלין לו ולכל העולם. (יומא טו:)

דבר תימה הוא זה. כיצד יתכן, שבשביל תשובתו של אדם יחיד, ימחלו לכל העולם.

אלא שכבר ידוע, כי כל בני ישראל, נחשבים כמו גוף אחד. וכל אדם מישראל, הוא אבר באותו הגוף. לכן, נקראים בני ישראל כולם, נפש אחת. כמו שנאמר (בראשית מז כו), 'כל הנפש הבאה ליעקב'. ואילו בני עשיו, נקראים נפשות רבות, (שם לד ו).

והנה בנוגע להקדש למדנו (תמורה יא.), כי לשיטת רבי יוסי ורבי שמעון, האומר רגלה של זו עולה, נהייתה כל הבהמה עולה. זאת ועוד. במקדיש אבר אחד, ישנה שאלה בגמרא, לכולי עלמא, האם נאסרה הבהמה כולה, בגיזה ובעבודה. ופסק הרמב"ם לחומרא, (פרק א מהלכות מעילה הלכה לד).

נמצא איפה, כי יחיד ששב בתשובה, טיהר וקידש בתשובתו, אבר מגופו של כלל ישראל. וכיון שלמדנו במקדיש אבר אחד, שנאסר הגוף כולו בגיזה ובעבודה, משכך, שוב אין המקטרגים יכולים, להתקרב ולפגוע בעם ישראל.

על אחת כמה וכמה, לפי דרשת המכילתא את הפסוק (שמות יט כא), 'ונפל ממנו רב', אשר אפילו אחד מבני ישראל, נחשב לפני ה' כעם רב. אם כן, כל אחד ואחד מבני ישראל, הוא בבחינת אבר שהנשמה תלויה בו. ואבר כזה שהוקדש, הלא לכולי עלמא, פשטה הקדושה בבהמה כולה. זאת ועוד. הלא בני ישראל כולם, ערבים זה בזה, (שבועות לט.). והוא מן הטעם הנזכר, משום שחשובים כולם כגוף אחד. בשל ערבות זו, אנחנו גם מתוודים תמיד, בלשון רבים: 'חטאנו, עוינו, פשענו'. אם כן, בשעה ששב היחיד בתשובה שלימה, כבר פרע את חלק ערבותו. וכשפורע הערב, הרי נפטר הלווה, מלשלם את החוב למלוה.

(זרע שמשון פרשת אמור, מאמר ט; פרשת וילך מאמר

ה)